

NEREDEN NEREYE : 4

55 YIL ÖNCEKİ ARKADAŞIM ŞAİR ABDÜLKERİM BİLGİ

22 Temmuz 2007, Pazartesi... Ülkede genel seçim yapılıyor. Kuşluk vakti bir telefon geldi. Telefona ben çıktım. Hemen tanıyamadım, ama birkaç kelime-den sonra hatırlayıverdim bir ses, zaten kendini tanıtmaya başlamıştı bile...

"Ben, arkadaşınız Abdülkerim Bilgi'nin ..."

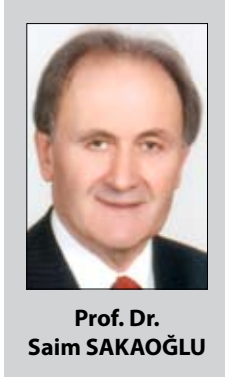
Cümlenin devamını getirmeden hatırladığımı ifade ettim.

Eşimle Eğitim Fakültesindeki sandığımızda oyumuzu kullandıktan bir saat kadar sonra zilimiz çaldı. Gelenler merhum Abdülkerim Bey'in kızı Yard. Doç. Dr. Sibel Yenidünya ile eşi Doç. Dr. Mehmet Oğuz Yenidünya idi.

"Hani Oğuzcan?"

diye Kerim Bey'in torununu sordu-verdim. Dışarıda, arabada imiş, Erken ayrılacakları için onu beklemeye almışlar!

Çocukluk günlerini hatırladığım delikanlı biraz sonra aramızda idi. Böyle zamanlarda ev sahibi olarak müdahale

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

le hakkımızın olduğunu bildiğim için;

"Öğle yemeğinde birlikte olacağız."

diyerek planlarını yeniledim.

Gerek yemeğe kadar, gerekse yemekte neler konuşmadık ki... Konuşmalarımızın bir bölümünün Kerim Bey'le ilgili olduğunu siz de tahmin etmişsinizdir.

Ayrılırken, bana babalarının hayat hikâyesini göndermelerini istedim. Gönderdiler. İşte, 1953-1954 öğretim yılında aynı sınıfı ve aynı sırayı paylaştığım merhum arkadaşım Kerim'i gündeme taşımam böyle oldu. O, tanıtılacak bir insandı, onu tanıtmalıydım. Bu yazı, Yenidünya Ailesi'nin anlamlı ziyareti üzerine, bir vefa borcunun edası olarak kaleme alındı.

Abdülkerim Bilgi, 03 Şubat 1935 tarihinde, Konya'nın Çumra ilçesinin, o yıllara köy olan Arıkören beldesinde doğmuştur. Babası İsmail Efendi çiftçi, annesi Ayşe Hanım ise ev hanımıdır. Kerim, dördü kız olan sekiz kardeşin

en büyüğüdür.

Arikören köyünde okul olmadığı için küçük Kerim okuyamaz. Ancak o, başka yerlerdeki yaşatlarının neredeyse ilkokulu bitirdiği bir yaşta, 11 yaşında, Ariören İlkokulunun ilk öğrencilerinden olur. Babası, Kerim'ini okutacaktır. Genç Kerim 1951-1952 öğrenim yılında, Konya Lisesinin orta kısmına kaydolur. Ortaokul mezunları Erkek Sanat Okuluna kayıt yaptırabildiği için, hatırlayabildiğim kadarıyla, bir yıl Konya Lisesinde okuduktan sonra, anılan meslek okuluna geçer. Oradan diploma alır almaz (1960) Yedek Subay Okuluna gider (1960-1962). Komando eğitimi almak için üç ay Eğirdir'de dağ eğitimi, ardından Antalya'da deniz eğitimi, son olarak da Ankara'da paraşüt eğitimi alır. Asker arkadaşlarını arasında dokuzuncu Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de vardır.

Teskereyi aldıktan sonra Konya'ya dönen Bilgi, Ilgın ilçesinde Özel İdare'de memur olarak hayata atılır. Ilgın'da görevli iken tanıştığı Vicdan Nayır Hanım'la evlenir. Bu evliliğin hazırlık günlerinde karşılaştığımız bir gün onun telaşını paylaştığımı hatırlıyorum.

Kerim Bey, Ilgın'daki görevini önce, üç buçuk yıl çalışacağı Akşehir'e (1966), sonra da Konya'ya (1969) aktarır ve Sosyal Sigortalar Kurumunda memur olarak çalışmaya başlar. O, bu kurumda, ikinci kez geçirdiği kalp krizi sonucu vefat edinceye kadar (22 Ağustos 1986) çalışır. Mezarı Musalla'dadır.

Eşi Vicdan Hanım, kışları İzmir'de, yazları ise Küçükkuyu'da geçirir.

Bilgi Ailesi'nin, ikisi de tıp öğrenimi gören iki kızları vardır. Sibel (d. 3 Ağustos 1964) ve Emel (d. 15 Temmuz 1969). Pataloji uzmanı olan Sibel, estetik cerrahlik eğitimi alan Dr. Mehmet Oğuz Yenidünya ile evli olup Ankara'da oturmaktadır, eşi ise profesörlüğe yükseltmek için Hatay Mustafa Kemal Üniversitesine geçmiş ve orada rektör yardımcısı olmuştur. Küçük kızları Emel Hanım ise Balıkesir Devlet Hastanesinde doktor olarak çalışmaktadır. Eşi Dr. Tayfun Tezcan da aynı hastane-

de diyaliz uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Aşağıdaki satırları, çocuklarının gönderdiği notlardan aktarıyorum. Babam, çocukları babalarını nasıl tanıyorlarmış:

“Okumayı ve yazmayı seven bir insandı. Güzel el yazısı vardı. Evdeki kitaplığı çok zengin olmasa da bazı temel eserleri bulundurmakta idi. Çeşitli edebi kaynaklardan notlar aldığı defterleri vardı. Erken gençlik yıllarında şiir yazmaya çalıştı ve bunlardan bazıları bazı gazete ve dergilerde yayımlandı.”

Evet, sevgili Kerim'in yazısı çok güzeldi. Benim defter ve kitaplarımın kaplarının üzerine yapıştırdığım etiketleri hep o yazardı. Cep kitapları modasının başını alıp gittiği dönemde satın aldığım kitaplara, benim adımla, benim adıma o yazardı. İşte onlardan ikisi.

Somerset Maugham, Villada Bir Gece, İstanbul ty.

Kitabın başındaki boş sayfaya ben güzel (!) yazımla şunları yazmışım: Saim Sakaoğlu / Lise III. A 911 / Konya.

Kitabın en son boş sayfasında Kerim'in güzel yazısıyla şu bilgileri düşmüşüz: 8 - Nisan - 1954 / Perşembe günü aldım.

J. Cronin, Gençlik Hayalleri, İstanbul ty.

Kitabın ilk sayfasının arkasına, Kerim'in güzel yazısıyla, amcamın oğlu ile benim okul bilgilerimi yazılmış. İ. Sami Çeliker Ticaret Lisesi ikinci sınıfında idi. Asıl önemlisi, kitabın en sonundaki boş sayfaya, Kerim'in güzel yazısıyla yazdığı, kitabı kimden ve ne zaman satın aldığının bilgileri yazılı olmasıdır: 18- IV-1954 / Azmi Dinçerden alındı. / Saim Sakaoğlu

Fiatı bir lira olan kitapları, arkadaşlarım okuduktan sonra bana 75 kuruşa satarlardı. İşte bu kitap tam 54 yıldır benim kitaplığımda korunuyor.

İşin bir başka ilgi çekici yanı, her iki kitabın da basım tarihlerinin belirtilmemiş olması. Allah'tan, biz yazmışız da yıllarının 1954 olduğunu belgelemiş olmuştuk.

Okumayı sevdiğini bilmiyorum; bu, onun hayata atıldığı yıllarıyla ilgili olmalı. Ancak o, okumayı çok severdi. Onun Damla dergisiyle olan bağı bizim okuma aşkımızı da kamçılıyordu. Ama ben onun yazmayı ne kadar çok sevdiğini biliyorum. Şairdi, şiirleri vardı; güzel şiir okurdu. Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın 'Hocam' diye bilinen şiirini ondan dinleme dinleye ezberlemiştik.

İki ayrı dergide iki yayımlanmış şiirini belirleyebildim. Zaten onlardan ikincisi, biraz sonra da değineceğim üzere, arkadaşlarımızla çıkardığımız dergide yer almıştı.

Abdülkerim'i, belki aile bireylerinin bile bilmediği bir yönüyle tanıtmak isterim.

Uluğ Turanlıoğlu (1912, Pehlivanköy/Kırklareli – 13 Temmuz 2002, Edirne) şairliği de olan bir Türkçe ve edebiyat öğretmenidir. 25 Ekim 1942 (bazı nüshalarda 29 Kasım 1942) tarihinde İstanbul'da yayımlamaya başlayıp daha sonra (01.11. 1956 Edirne'de sürdürdüğü Damla dergisi, daha çok liseli gençlere seslenen bir edebiyat dergisiydi: Derginin, pek çok okulda (lise, kolej, sanat okulu, askerî okul, öbür meslek okulları, ortaokullar, vb.) "muhabirleri" vardı. Konya'daki birkaç muhabirden biri de o idi. Bende, Damla'nın 01.10.1955-15.02.1959 tarihleri arasında yayımlanan sayılarından 22 tanesi var. Bunlardan iki tanesinin, fotoğraflarıyla tanıtıldığı "Muhabirlerimiz" köşesinde onu da "Konya Lisesi" temsilcisi olarak görüyoruz: 1/76, 1 Ekim 1955, 15 ve 91/, 31 Aralık 1956, 79.)

Bu muhabirler arasında kimler yokmuş ki... İlkinde, Kerim Bey'in hemen yanında kim var, biliyor musunuz? Günümüzün ünlü yazarı Emine İşınsu Hanımefendi. O, Ankara Kız Koleji muhabiri imiş. En sondaki fotoğraf ise, eskiden beri tanıdığımız on yıldan beri de mektup dostluğumuz olan Ünal Şöhret Dirlik'e ait. Yanında da, Aksu Öğretmen Okulu yazılı. İkincisindeki adlardan sonradan şöhret olacak olan bir Atıla Aşut var. O da Trabzon Lisesi'nin muhabirlerinden.

Dergide şiirleri çıkan, sonradan meşhur olacak pek çok ad var. Ben, bunlardan bir tanesini, sonradan TRT Genel Müdürü de olacak olan, dostum Kerim Aydın Erdem'i sayacağım. O da, Denizli Lisesi öğrencisiymiş.

Damla'nın bizde olan sayılarında Kerim'in sadece bir şiirinin görebildiğimiz: Sebepsiz, Damla, 1/76, 1 Ekim 1955, 12.

Kerim'in yayımlanan, daha doğrusu benim yayımlandığını görebildiğim ikinci şiiri, bizim Özlem dergisinde yer almıştı. Konya Lisesinin son sınıfında iken, Kültür-Edebiyat Kolu'nun yöneticiliklerine 6 Fen'li arkadaşlar seçilince, biz tek şube olan 6 Edebiyatlılar isyan etmiş ve bir dergi çıkarmıştık. Bedir Yıldız, Yılmaz Gürkan, Faruk K. Uzunlar ve ben (1959). İşte bu derginin sayılarından birinde onun, Yalvarış (1 (3-4), Mart-Nisan 1959, 10.) şiiri yer alıyordu.

Bu şiir, onunla okul arkadaşı bile olmadığımız bir dönemde yayımlanmıştı. O, Sanat Okulunda okuyordu ama Damla'lar bana gelmeyi sürdürüyordu. Bende son sayı, 15 Şubat 1959 tarihini taşıyor ki üç ay sonra da liseyi bitireceğiz.

Kerim'in Sosyal Sigortalar Kurumunda çalıştığını öğrendikten sonra, Konya'ya gelişimde ziyaret ederdim.

Erzurum'da görevli olduğum yıllardı. Kerim'den, inci gibi yazıyla kaleme alınmış bir mektup aldım. Büyük kızı Sibel, Atatürk Üniversitesinin Tıp Fakültesini kazanmış. Erzurum'un iklim özelliklerini soruyor, yurt hakkında bilgi istiyor, ne tür giyeceklerin gerekli olduğunu öğrenmek istiyordu. Duyarlı bir baba sorumluluğuyla hareket ediyordu. Yağmurun fırtınayla sarmaş dolaş olup kara döndüğü bir gün Erzurum'a gelmişlerdi. Arıkörenli, ilkokula 15'inde başlayabilen babanın kızı tıp fakültesini kazanmıştı. Kerim ne kadar mutluydu bir bilseydiniz...

Kerim Bey'den hatıralar...

Konya'da o yıllarda bir tane öğrenci yurdu vardı, o da Karma Ortaokulunun karşısındaydı. Kerim'in ailesi onu

Konya Lisesinin pansiyonunda okutmak mı istemedi, orayı yadırgayacağını mı sandı, bilemiyorum; ama o, lise taraflarında küçücük evlerde kiracı olarak kalmayı seçti. Hatırladığım ilk evi, Aksinne'de, ağabeyimin asker arkadaşı Marangoz İbrahim Ağabey'in evinin yakınındaki belki de 40-50 metrekaare olan bir evdi. Onu orada ziyaret etmemizin başlıca sebebi, okul yolumuzun üzerinde oluşu idi.

Onun ikinci evi, bugün değişik binaların yükseldiği, eski adıyla Kanlı Göl semtindeydi. Bomboş arazi, soğuk günlerde üzerinde kayılan buz tabakaları...

Kerim'in bu evinde onun başka bir özelliğini daha keşfetmiştik Hakkı Mihçı ile... O, saz çalmayı öğreniyordu. Galiba saz öğrenmek isteyenler işe, "Lamba da şişesiz yanmaz mı?" türküsüyle başlamış; o parça bir ileri bir geri olarak çalınmış, hatta sazı elimize tuttuğu günler bile olmuştu.

O yıl, yani orta 3'te olduğumuz 1953-1954 öğretim yılında müthiş bir soğuk olmuştu. Derece eksi 30,35'lerde dolaşılıyor gibi. Sabah evden çıktım, baktım ki bizim yoldaşlardan hiç biri ortalarda görünmüyor. Tabana kuvvet yol aldım. Ama soğuk bildiğiniz gibi değil. Kerim'in civarına gelince onun evine atıverdim kapağı. Ohh be... Dünya varmış. Orada, Kerim'in odun sobasıyla biraz ısınıp tekrar yola koyuldum. Yanımda da Kerim var. Okul, ikinci sığınağım olmuştu.

Çok geçmeden bir haber geldi ki okullar 'soğuk tatili'ne girmiş! Vay benim köse sakalım.

Nedense Mehmet Bildirici ile Mergen Kuntasal'a çok takılırdı; hatta onları birbirlerine düşürmeye çalışırdı. Tabii şaka niyetiyle...

Orta 3'te iken aynı sırayı paylaşmıştık. Kürsünün çapraz köşesindeki son sırada otururduk. Bana daima soyadıyla seslenirdi, "Sakaoğlu" derdi hep.

Erzurum'da bulunduğu günlerin birinde rahatsızlanmış, SSK Hastanesine yatırılmış; sonradan haberim oldu. Hemen hastaneye koşmuş ve tanıdık dok-

torları devreye sokmuştum. Erzurum'da, sevgili kızının yanında, şehrinde olmaktan büyük mutluluk duyuyordu.

Eşiyle de tanıştığımız için Konya'ya gelişlerimizde, eşimle Karatay Sitesi'nin en üst katındaki evlerinde ziyaretlerine giderdik. Ölümünden sonra da baş sağlığı için uğramıştık.

Eşi mükemmel bir insan idi. Kerim Bey nasıl ki bir baba olarak çocuklarına kol kanat geriyorsa o, aynı zamanda Kerim Bey'e de kol kanat geriyordu. Onun hastalığını bildiği için, Kerim'in ilgiye ihtiyacı olduğunu biliyordu. Azmiyle her engeli aştı ve kızlarını ailelerine lâyük birer evlat olarak yetiştirdi.

Kerim, durmadan şiir okurdu... Kendinden ve başkalarından. Zaman zaman yeni şiirleri okur, bizlerden görüş almak isterdi. Bir gün güzel bir şiir okudu. Şiiri çok beğenmişim. Onu kızdırmak için 'Senin değil bu şiir!' de-yivermişim. "İspat et öyleyse..." dedi. Ben, o şiirin Kerim'in olmadığını hâlâ ispat edeceğim!

Geçen yaz sonunda arşivimi gözden geçirip biraz düzenleyerek, biraz da tasfiye ederek şekillendirirken onun şiirlerine de rastlamıştım. Bir dosya oluşturmuş ve üzerine de 'Merhum Abdülkerim Bilgi'nin Şiirleri' yazmıştım. Şiirlerin tamamına yakınında tarih vardı.

Şiirlerin dökümü şöyle yapabiliriz:

Beyit: 1, dördlük: 5, şiir: 9, destan: 1, serbest nazım: 1 = 17

Şiirlerin üçü dışında hepsinin adı konulmuş; destan ile serbest nazım örneklerinin de adları var.

Toplam dördlük sayısı 50'dir; bir de beyitin olduğunu hatırlayalım.

Toplam mısra sayısı ise 217'dir.

Bu sayılara basılı olan iki şiir katılmamıştır.

Şiirlerin içinde en ilgi çekici olanı, 'Bir Medhiye / III A Sınıfı' adını taşıyan ve benim, "Bizim Sınıfın Destanı" adını verdiğim şiiridir. Bu destanda o, sınıfımızdaki arkadaşlarımızı ortak özelliklerine bağlı kalarak üçerli gruplar olarak ele almıştır. Sadece ikinci dördlükte bir, 19. dördlükte ise iki arkadaş-

mız anlatılmıştır. Sonuncu dörtlükte ise o, bir âşık misali hem kendi adını anıyor, hem bir öğrenci olarak yer alıyordu.

Bu destanda anlatılanlar arasında kimler yok ki... Eski Yeni Konya'cı Ünal Gücüyener, Türk Hava Kurumunun genel başkanlarından merhum Prof. Dr. Atilla Taçoy, araştırmacı yazar Mehmet Bildirici, tanınmış avukatlarımızdan Ahmet Aygün, yakın zamana kadar Numune Hastanesinde görevli olan Uzm. Dr. Türker Bey, emekli öğretmen Beyhan Hanım, benimle birlikte, İstanbul Üniversitesinden emekli olan Prof. Dr. Ömer Alptekin, ünlü tiyatro oyuncusu Vasfi Rıza Zobu'nun yiğeni Kuzey Zobu, Ankarada yaşayan, Meram'daki Meşhur Aydın Çavuş tepesi'ne adı verilen çalışkan ormancının küçük oğlu mimar profesör Azzem Aydınöz, Perihan Biroğlu ve daha nice-leri.

Bendeki ilk şiiri bir dörtlük. Altına şu notu düşmüşüm: 1953 Yazında. Bazı şiirlerinde, günün tarihinden başka daha dar anlar da belirtilmiş: Tasam: 20. III. 1954, Akşam 6.30; Gece: Gece yazılmış; bir dörtlüğün altında: Sabah, 13. 8. 1954; köyüne olan özlemini anlattığı son şiiri, 22. II. 1954, akşam.

Şiirlerinde taşradan gelen bir yetişkin ortaokul öğrencisinin duyguları, hayal kırıklıkları, özlemleri dile getiriliyor. Generallerin, doktorların, gazete sahiplerinin, büyük iş adamlarının, yüksek mühendislerin çocuklarının arasında kaybolmamak için ya çok çalışacak dikkatlerini çekeceksiniz, ya da bir farklı özelliğinizi ortaya koyacaksınız. Kerim ikincisiyle ilgimizi ve dikkatimizi çekmişti.

Onun edebiyat ve şiir zevkini Damla dergisi besliyordu; dolayısıyla şiire olan tutkunluğu kaynak olarak Damla'ya dayanıyordu. Belki fazla şiir kitabı okuyamadığı için şiirlerinin teknik kusurları vardır, bunu yadırgamak gerekir.

GELDİM

Ömrümü doldurmak için mi hicranım,
Hayallerimde konuşur endamin
Ben bu iki kapılı dünyanın
Penceresinden bakmaya mı geldim?

*

Hani bir ümit, bu hayat ne biçim?
Nerde keder bu nasıl şeyim?
Canda rengi sadece bir gül için
Dünyada kalbimi yakmaya mı geldin?
(09 Ocak 1954)

Bu akşam yine garibim,
Ne kardeş, ne arkadaş var.
Gökyüzünde birkaç yıldız
Kıskanır benden beyaz bulutlar.

*

Serin rüzgârda bir güzel koku var,
Köy kokusu evimin kokusu var,
Ey Arıkören senin kokun var,
Şu güzel akşam rüzgârında.
(22 Şubat 1954, akşam)

SEBEPSİZ

Oturuş, kalkış,
Sebepsiz.
Pencereden bakış,
Sebepsiz.

Ey köyüm seni özleyiş,
Baharı, yazı gözleyiş,
Bu garip gölgeyi izleyiş;
Sebepsiz.

Zaman bir kuş,
Yolum çok yokuş,
Bu şarılıtlı akış,
Sebepsiz.

Abdülkerim BİLGİ

Konya Lisesi

Yrd. Doç. Dr.
Hasan ÖZÖNDER

İSLÂH-I MEDÂRİS MATBAASI VE BİR TİYATRO BELGESİ

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, değişen ve gelişen şartlar sebebiyle, medreselerin ıslahı, mübrem ihtiyaç ve bir zaruret halini almıştı. Meşihat makamı tarafından, başkent İstanbul'da bu konuda gerekli çalışmalar başlatılarak, girişimlerde bulunulur. Günün anlayış ve idrakine cevap verebilecek yeni bir medrese modeli üzerinde çalışmalara hız verilir. İlkinin başkent İstanbul'da faaliyete geçirilmesine, ardından da, Anadolu şubelerinin açılmasına karar verilir.

Bu ıslahat için Anadolu'da en erken harekete geçen illerin başında Konya gelir. Konya'nın ilim ve irfan çevrelerinin yardım ve destekleri ile "İslâh-ı Medâris-i İslâmiyye Cemiyet-i Hayriyesi" adında bir kurum oluşturulur. Medreseler, yüzlerce yıldan beri hizmet veregelmişlerdir. Ama son asırlarda, dünyadaki gelişmeleri genel olarak yeterince takip edemez durumda bulunuyorlardı. Şehrin münevverleri, asrın idrakine hitabedebilecek, geniş çaplı medrese tipine son derecede ihtiyaç olduğu üzerinde zaten yıllardan beri durmaktaydılar. Eğitim ve öğretim hayatına yön veren medreseleri, çağın ilerlemelerine uygun hale getirmeye mecburiyet vardı. Memleket evlâdını, zamanın isteklerini karşılayabilecek yeni bilgi ve fikirlerle donatmada geç bile kalınmıştı.

Doğan bu fırsat ve imkân üzerine, öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirecek ıslahat programları için harekete geçilir. Yapılan istişarelerden sonra, belirlenen prensipleri, öngörülen düşünce, ideal ve amacı aksettiren bir nizamname yayımlanılarak, ilân edilir.

Medresenin mimarisinden tutunuz da, ders programına varıncaya kadar gerekli plânlamalarla, çağdaş bir medrese

modeli oluşturulur. Buna, "İslâh-ı Medâris-i İslâmiyye" adı verilir. Kısaca, "İslâh-ı Medâris" diye de anılır. Bu örnek medrese, Şerafeddin Camii'nin batı tarafındaki binasında faaliyete geçirilir.

Şehrin tanınmış ilim ve fikir adamları tarafından, 1909 yılında kurulan Konya İslâh-ı Medârisi, başkent İstanbul'dakine kıyasla, çeşitli üstünlüklere sahiptir. Her şeyden önce, binası öğrenci ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak tarzda yapılmıştır. İlmî toplantılar ve konuşmalar için, özel bir salonu bulunmaktadır. Burada her türlü ilim, fikir konu ve akımları konuşulabilecek ve tartışılacaktır. Öğretmen ve öğrencilerin zihin yorgunluğunu gidermelerine yardımcı olması için de, ortasında havuzu bulunan güzel bahçeli bir avlu teşkil edilmiştir.

Bu fizikî güzelliklere ilâve olarak, ders programında bir dizi esaslı yenilikler de yapılmıştır. Din ilimlerinin yanısıra müspet ilim ve yabancı dil derslerine yer verilen ileri seviyedeki müfredatı ile dikkati çeker. Bunlarla yetinilmeyerek, çeşitli gözlem, deney araç ve gereçleriyle donatılmış bir laboratuvar da, fizik ve kimya derslerinde kullanılmak üzere öğrencilerin istifadesine sunulmuştur.

Medresenin hocalıklarına, şehrin tanınmış müderrisleri görevlendirilmiştir. Yükselmenin ve ilerlemenin tek yolunun eğitim ve öğretimden geçtiğine inanılmaktadır. Bunun temeli, kitap ve kütüphanedir. Zihinlerde köklü bir yenileşmeyi, yücelmeyi ve çok yönlü ilerlemeyi sağlayabilmek için, çeşitli ilim ve fikir dallarına dair kıymetli eserlerden oluşacak yeterli bir kütüphane gereklidir. Bu duygu ve düşüncelerle medrese-

de, zengin bir kütüphane kurulur. Burada, yazma ve basma olarak, Tefsir, Fıkıh, Hadis ve Kelâm ilimlerine ait olanların yanısıra, astronomi, kozmografya, aritmetik, geometri, felsefe, botanik, beden eğitimi ve edebiyata dair kıymetli eser ve aletler bulunmaktadır.

Bütün bu farklılık ve çeşnilik bize, **Konya Islâh-ı Medârisi**'nin, diğer medreselere göre, ne kadar farklı bir öğretim ve eğitim amacını taşıdığını gösterir.

Bu yüksek ideal, elverişli yapı ve yapılaşma ile faaliyete geçen Konya Islah-ı Medaris, Konya başta olmak üzere, yurt çapında, son yüzyılın ilim, fikir, siyaset ve sosyal hayatında isim yapan çok kıymetli şahsiyetler yetiştirmiştir.

Islah-ı Medâris, yirmi yıl kadar faaliyette bulunmuştur. Binası, 1924 yılında Konya Belediyesi tarafından kamulaştırılarak maalesef yıktırılmıştır (1). Tarihe karışan bu örnek medresenin ünlü kütüphanesindeki kıymetli eserlerin çoğu o arada maatteessüf kaybolmuş, pek azı vârisleri tarafından Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne verilebilmiştir. .

Bu kısa tanıtımdan sonra bizim burada üzerinde durmak istediğimiz asıl konu, yukarıda temas ettiğimiz “**Islâh-ı Medâris Matbaası**”dır. Konya Islah-ı Medârisi'nde, o günlerde bir medresede bulunması hayal bile edilemeyecek bir < ilk > daha gerçekleştirilerek, bir de matbaa tesis edilmiştir. Yetkili kişiler tarafından ilim ve irfan konularında yazılmış ama çeşitli imkânsızlıklar sebebiyle basılmamış veya baskısı kalmamış değerli eserleri tekrar basıp yayarak da halka hizmet gerçekleştirilmek istenilmiştir.

Adından ve amacından da anlaşıldığı gibi. “**Medrese**” konusunda bir reform örneği olan Konya Islah-ı Medaris’inde, basın ve yayın faaliyetlerine büyük önem ve değer verildiği anlaşılmaktadır. Bu, Konya’da kurulan ilk özel matbaa (2) olma özelliğini taşıması bakımından da çok önemli bir adımdır.

Basın yoluyla iletişimim önemini gayet iyi bilen yöneticileri, bu basım tesisinde, 1909 yılında, “**Meşrik-ı İrfân**” adında bir gazete de çıkarmaya başlamışlardır. Sahibi: Mazlumzâde Hacı

Osman, sorumlu müdürü: Mehmet Hilmi (Mehmet Burhanettin)dir. 1910 yılında kapanır. Ardından, 1919’da, “**Hak Yolu**” dergisi yayın hayatına atılır. Sahibi: İbrahim Hakkı (Konyalı), sorumlu müdürü: Karahüyüküzâde Ahmet Naci’dir. Bu da çıktığı yıl kapanır. Bunu “**İntibah**” Gazetesi takip eder. Sahibi: Kutsî Efendi-zâde Ali Rıza Efendi; Sorumlusu: Hadimî-zâde Mehmet Emin’dir. Basıldığı yer, Islâh-ı Medâris Matbaası’dır. İdarehanesi, “**Paşa Dairesi**” diye de anılan bu medresedeki özel odasıdır. Bu gazete de, bir yıl sonra yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır.

Islah-ı Medâris Matbaası’nın, kitap, gazete ve derginin yanısıra, el ilanı gibi şeyleri de bastığı anlaşılmaktadır. Nitekim, sunduğumuz el ilanı, bunun bir örneğidir.

Bir medrese matbaasında, Konya'daki bir "Tiyatro"ya dair el ilânının basılmış olması, üzerinde durulmaya değer bir konudur. Bu, matbaa yöneticilerinin görüşünü göstermesi bakımından da önemlidir.

Hakkında maalesef çok az şey bilinen Konya Tiyatro Tarihi'ne ışık tutacak mahiyetteki bu el ilânında, şu bilgilere yer verildiğini görüyoruz:

*"Alâeddin Tepe Tiyatrosu'nda
Osmanlı Temaşa Derneği tarafından*

*Şehr-i bâlin üçüncü cuma irtesi
günü akşam alafranga saat dokuzda
beylere pazar günü alafranga saat iki
buçukda hanımefendilere İzmir'de,
İstanbul'da müthiş alkışlara mazhar
olan:*

*Feci' Bir gice
(Firarîler yahut Politika Müttehimlerleri)*

*Hissî, cinâî, feci' dram (6) perde.
Eşbası: Tevziat
Alber: Ressam Külhanyan Efendi
Pol: Kardeşi Şahinyan Efendi
Müller: Bir canı Nuri Bey
Raiül: Centilmen bir delikanlı Edib
Bey*

Kont Martelli: Lüsy'e'nin pederi Salahi Bey

*Polis: Cafer Bey
Lüsy'e: Alber'in kızı. İsküi Hanım
Matiled: Martelli'nin kızı Katine Hanım*

*Marta: Hademe Melek Hanım
Bu müthiş feci dramın perdelerinin
suret-i:*

*Birinci Perde: Fakir fakat âli-cenap
ressam, hapishane firarisiyle müllâkat,
müthiş iftira kardeşmiş, asıl ismi Janballı olan caninin ilk ziyareti, desise;
Matiled'e değil servete tâlip, âli-cenap
delikanlı yetiştirdi, düello teklifi, red, tokatla tabkir.*

İkinci Perde: Raiül'in âlicenap tevsiyesi, red, cânî muvaffak oldu, müthiş tehlike.

Üçüncü Perde: İtalya seyahati, mesâil meydana çıkıyor, Alber'le Pol zindanda, Lusye kızım öldü, elveda vatanım!

Dördüncü Perde: Düello, ressam

elinden yaralanmak suretiyle sanatını kaybetti, Matiled'e muvaffakiyet, her şey yolunda, izdivaca Raul mani olamıyor.

Beşinci Perde: Sen Nehri cinayeti, katiller başkası, rahibe, kızı pederine sadaka viriyor, Allahım ! darağacı .

Altıncı Perde: Hükm-i idam, yetiştirdi, müthiş vesikalar nebirden çıkarıldı, Vir onları bana! Bundan sonra bana kim mani olacak? Ben! Canı pençe-i adâlette.

*Kanto, düetto, raks
(Sancak Marşı) İskui Hanım tarafından.*

*(Nasreddin Hoca'nın Telâsı).
Kahkahalı komedi: Perde -1-*

İslah-ı Medâris Matbaası"

İlânın üzerine "iki para"lık pul yapıştırılmıştır.

"Meşrik-ı İrfan"ın, Konya'daki "tiyatro" faaliyetleriyle yakından ilgilendiği anlaşılmaktadır. Nitekim Mehmet Önder, "Bu gazete gayet açık fikirli ve yenilik severdi. Konya'ya gelen bir sey-yar tiyatro trubunu övdü diye, aynı yıl çıkan (Hakem) Gazetesi tarafından şiddetli hücumlara uğramıştır." bilgisini verir (3).

Sunuç olarak, bu belge, klâsik eğitim ve öğretim müessesesi olan medreselerde, XX. Yüzyılın başında girilen çağdaşlaşma hareketinin örnek müessesesi olan Konya'daki "İslâh-ı Medaris" in yüksek ideâl ve ileri düşünceleri hakkında bir fikir vermektedir. Buradaki, matbaa vasıtasıyla da faydalı olmayı düşünen yüksek hizmet ideâlinin ve modern anlayışın bir göstergesidir.

Aynı zamanda, Konya'daki tiyatro zevk ve kültürünün önemli bir ifadesidir. Ayrıca, Türk Tiyatro Tarihi'nin güzel sayfalarından biri olarak da önem taşımaktadır.

1- Yrd. Doç. Dr . Caner Arabacı, Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri; Konya Ticaret Odası Yayını, Merhaba Ofset Matbaacılık, Konya, 1998, 481.

2- Mehmet Önder, Konya Matbuatı Tarihi; Ülkü Basımevi, Konya, 1949, 14.

3- A. g. e. , 13.

Aklım Şanlıurfa'da, Yüreğim Mardin'de...

Ali IŞIK

2008 Avrupa Futbol Şampiyonası Türkiye-Hırvatistan çeyrek final maçı, TYB Konya'nın "Yazılacak çok şeyimiz var" esprisinin halkalarından Şanlıurfa ve Mardin gezilerinin sıra dışı geçeceği'nin ilk habercisiydi sanki. Karapınar yakınlarında bir duraklama tesisine ait satış bir lokanta, katranımsı bir çay ve o çay tadında normal süresi tamamlanan bir maç... Ertesi sabah başlayacak Şanlıurfa gezi programı hazırlanırken maçın uzatmalara kalacağı hesap edilmemişti oysa. Olsun... Maçı radyodan dinlemenin tadı da bir başkaydı ya... Önce başımızdan aşağı kaynar suların döküldüğü, hemen ardından buz gibi şok havuzuna batırılıp çıkarıldığımız o son iki dakika... Ardından koca otobüsü sevinç zelzeleleriyle sarsan Rüştü'nün Rüştü olduğu an...

Ertesi sabah. Ayaklarımız Şanlıurfa toprağıyla bulduğunda iki gecemizi geçireceğimiz öğretmen evinin önündeyiz. Tesisin ikinci katındaki kafeteryadaki kahvaltudan sonra ekibimizdeki tiryakilerin peşine takılıp kafeteryanın geniş balkonuna çıkıyorum. Niyetim onlarınkinden çok farklı. Meşhur türküsünün ilk mısraının doldurma mı, gerçek mi olduğunu anlayacağım. Şehrin göz alabildiğine açık güney ve batı tarafları (kuzey ve doğuyu yüksek binalar perdeleyen) fazla yüksek olmayan tepelerle nihayetleniyor. Yalnız tepeleri dumanlı değil. Yine bu manzaraya göre Urfa'nın geçmişini tıpkı Konya'mızda olduğu gibi şurada burada arayacak gibiyiz. Ah bu manzara! Ne kadar aldatıcıymış! Urfa dağlarının dumanını görmek için güneşin zirvedeki tahtına kurulmasını beklemek, Urfa'nın zengin tarihine gark olmak için de güneydeki tepelerle nihayetlenen manzaraya mezcılmak gerekiyormuş.

Atatürk Barajı

Şanlıurfa'ya gelip de GAP'ın en önemli projelerinden Atatürk Barajı'nı görmemek hiç olur mu? Kahvaltı sonrası baraj yoluna düşerken artık mihmandarlarımız var. TYB Şanlıurfa Şubesi Başkanı Necdet Karasevda ile yönetim kurulu üyeleri Eyüp Azlal ve Mehmet Kurtoglu... Arkadaşları tarafından Mehmet Kurtoglu öne çıkarılıyor. Zira memleketinin tarihi, kültürü üzerine ciddi çalışmalara imza atmış; bu yüzden rehberlik en çok onun hakkı. Ve bizlerle kırk yıllık dost hepsi. Sıcak, içten, seven Urfa insanının üç temsilcisi onlar. Çabucak kaynaşyoruz.

Urfa ilk sürprizini Atatürk Barajı'nda yapıyor. Heyet, DSİ binasının zemin katındaki toplantı salonunda yerini alır almaz bilgilendirme toplantısı da başlıyor. Atatürk Barajı'nın inşası, ekonomiye katkısı üzerine verilen rakamları akıl havsala alacak gibi değil. Toplantı sonunda salona girdiğimiz kapının karşısına düşen başka bir kapıya buyur ediliyor. Bu kapı geniş bir terasa açılıyor. Terasın karşısındaki bütün ufku kaplayan rüya gibi bir sürpriz: Atatürk Barajı... "Fotoğraf çekmeyiniz lütfen!" uya-

rıları kimin umurunda! Birkaç karecik olsun alınmazsa nasıl kanıtlayacağız Atatürk Barajı'nı gördüğümüzü? Dünyanın altıncı büyük barajıyla vedalaşırken Türk aklına, Türk gücüne şapka çıkartıyoruz.

Baraj dönüşü, Konya Selçuk İlahiyat mezunu genç bir eğitimci olan Bozova İlçe Milli Eğitim Müdürünün misafiriyiz. SBS'yi henüz tamamlamışlar. İkram edilen meyveleri ve ardından çayı oburvari tüketiyoruz. Zaten bu gezinin sonradan şikâyetini yapacağımız iki hususu, koşuşturarak gezmek ve öğünü gelmesine rağmen acıkmadan sofraya oturmak. Ama elimiz mahkûm. Urfa ve Mardin tek mil müze, zaman kısa; yemekler bol ve baştan çıkarıcı. Üstad'ın ifadesiyle: "Bu yemek değil, şehvet!" Ancak normal karşılamak da gerek hani. Ne de olsa Halil İbrahim'in yurdundayız.

Eski Urfa

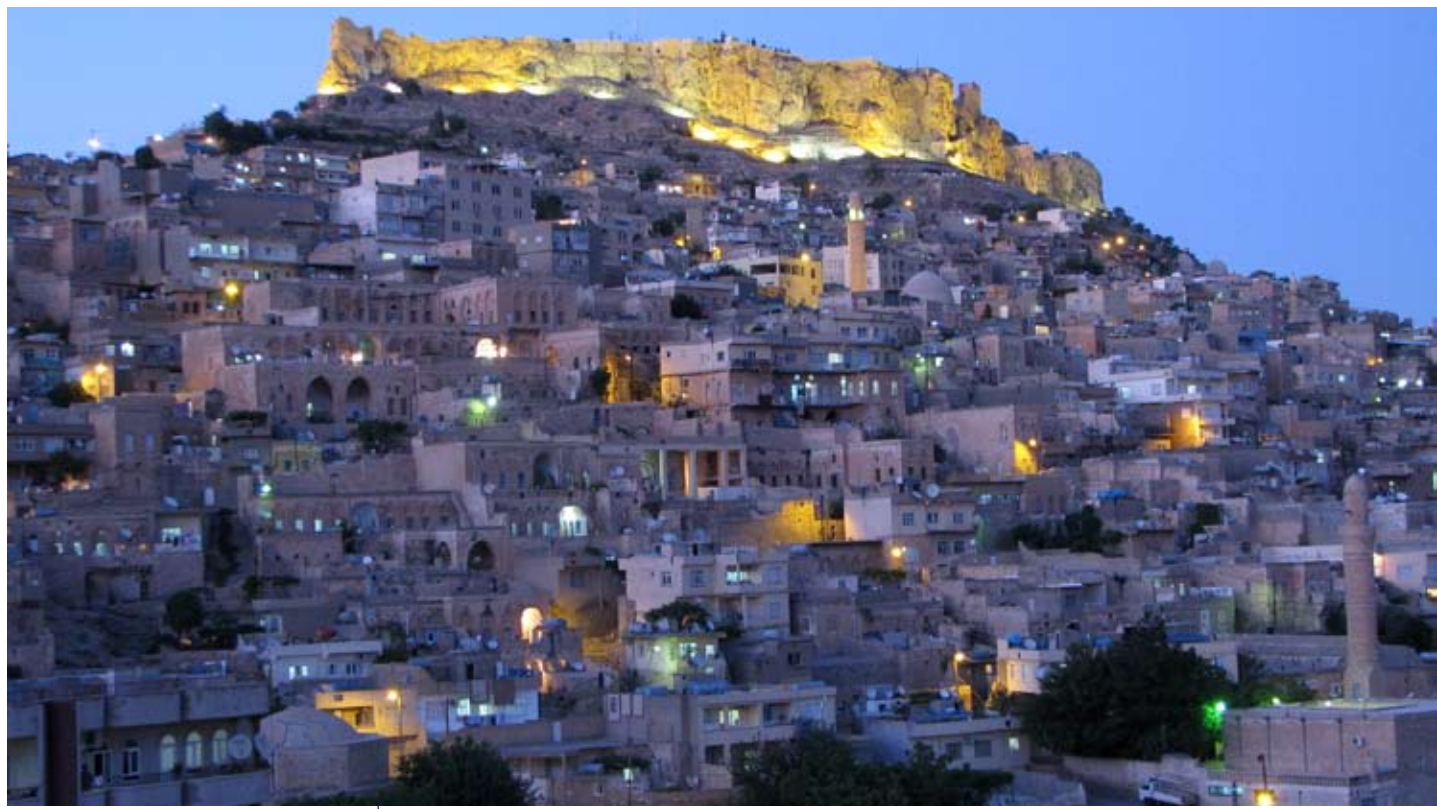
Şanlıurfa ve Mardin, kendini korumuş iki şehir. Bu şehirler kabuğuna sığmaz olunca Konya'mız gibi eskisi talan edilip yenisi tarihin üstüne inşa edilmiş. Eski şehir yerinde bırakılıp yenisini ötelerde inşa edilmiş. Birbirine omuz verecek, birbirini kucaklayacak kadar samimi evlerin arasındaki eğri büğrü sokaklara dalıyoruz. Geçtiğimiz kargacık burgacık sokakların her biri farklı sürp-

rize gebe. Sokak üzerine inşa edilen kemerli yapıların verdiği tünel havası (kambaltılar) sokaklara farklı bir eda veriyor. Üstü açık sokaklarda hissetmediğiniz kuranderin buralarda oluşturduğu serinlikle bunaltıcı sıcaktan bir nebze olsun uzaklaşıyorsunuz. Ata yadigarı bir minareyi hedefleyen yürüyüşler bazen bir tetirbede (çıkamaz sokak) sonlanıveriyor.

Bazen üzerinde "Allah" ve "Muhammed" lafızlarıyla Fatıha Suresi gibi Kur'an'dan ibarelerin bulunduğu kapıların önünden geçiyoruz. Bu kapılar, hacı olmuş bahtiyarlara aitmiş. Zihnim, "Güzel." Ve "Yok canım!" ifadeleriyle karşılık bulan birbirine farklı iki fikrin münazarasıyla epeyce meşgul oluyor.

Zaman zaman birkaç sokak çoğu daracık bir meydanda birbirine kavuşuyor. Bu meydanlardan birinde eski bir Süryani kilisesi ile bir türbe tam bir hoşgörü manzarası oluşturuyor.

Urfa yazı sıcak ve kavurucu. Ama birbirine komşu Gümrük Hanı, Bedesten ve Sipahi Pazarı gibi serin melceler de yok değil. Gümrük Hanı Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1562 yılında Behram Paşa tarafından yaptırılmış. Avlusun dan Halilü'r-Rahman suyu geçen bu iki katlı bu hanın avlusu cıvıl; tam bir şenlik alanı. Çoğu alçak masaların etrafında

özel yapılı taburelere kurulmuş insanlar... Kimi oyunla, kimi sohbetle vakit öldürüyor. Keman sesine karışmış türkü söyleyen çocukların yanık sesleri hani dolduranların uğultularına çeşni oluyor.

Bedesten, Gümrük Hanı'na bitişik bir kapalı çarşı. Bu çarşıda yerel kadın ve erkek giysileri, yaşmak poşu gibi başörtüleri; bedestenin batısına bitişik kapalı bir çarşı olan Sipahi Pazarı'nda da halı, kilim, keçe gibi yaygılarla kürk ve heybe gibi el sanatı ürünleri satılmakta.

Balıklı Göl

Gezimizin ilk gününde eski Urfa'daki son menziliz Balıklı Göl'dü. Böylelikle peygamberler şehrindeki ilk peygamber ziyaretimizi de gerçekleştiriyorduk. Etrafı kısmen, zarif sütunların üzerinde yükselen yuvarlak kemerlerle çevrili büyük havuzu ile bu mekân, Yaradan'a aşk ve teslimiyetin tanığıydı. "Sakin terk-i edebden küy-ı mahbûb-ı Hudâ'dır bu" mısraıyla başlayan ünlü naati ile Urfa Nâbî hatırıma düşüyor ister istemez.

Balıklı Göl ile Ayn-ı Zeliha'nın kucağına yaslandığı tepedeki halkın "man-cınık" dediği antik sütunlarıyla burcunda dalgalanan şanlı al bayrağımızla Urfa kalesi, yine eteklerinde ulu ağaçlar arasından bir şahadet parmağı gibi göğe yükselen çifte minare tarihî dekoru tamamlıyor. Hele bu dekorun özel ışıklandırma ile akşamki görüntüsü... Konya ve Urfa TYB'nin birlikte düzenlediği Balıklı Göl Şiir Akşamı, şiir gibi bu tarihî dekorun önünde gerçekleştirildi.

Harran

Gezimizin ikinci günü sabahı Harran'dayız. Beş bin yıllık tarihi belgelenmiş bu şehir, Emevilerle en parlak dönemini yaşamış. Emevi halifesi II. Mervan'ın başkent yaptığı bu şehirde inşa ettirdiği saray, şehre hâkim alçak bir tepede oldukça büyük ve görkemli bir yapı. Hakeza Ulu (Firdevs) Camii... Günümüzde kapalı bir alanı kalmamış -, antik harabeleri andıran bu yapının dört köşeli uzun minaresi yer yer tahrip olsa da olanca görkemiyle "Allah bir" ih-

tarını sürdürüyor. İslâm'ın bu ilk minaresi aynı zamanda gökyüzünün gözlemlenmesinde de kullanılmış.

Sahip olduğu onca görkemli tarihî eserine rağmen Harran ismi kendine has evleriyle özdeşleşmiştir. Sayıları çok fazla kalmasa da geleneksel Harran evleri, bindirme tekniğinde yapılmış, külah biçimindeki konik kubbeli evler. Halil (Özyavuz) Ağaya ait olanı yeniden düzenlenerek "Harran Kültür Evi" olarak turizme kazandırılmış. Küçük bir kervansarayı andıran bu evde kubbeli birimler bir avlu etrafında sıralanmış. Öğlenin yakıcı güneşinde tamamladığımız Harran gezimizin hararetini bu konik kubbeli evlerin serinliğinde çay eşliğinde soğutuyoruz. Ardından yine yemek... Kara çadırla kapatılmış avluda

otantik sofralarda salatayla hafifletilen, ayrılanla geçirilen bademli, fıstıklı, kuş üzümlü ve bol etli yöresel pilav...

Urfâ'ya hazin bir veda...

Gezimizin üçüncü ve son günü. Sabah erkenden otobüsümüzdeyiz. Urfâ'da bir gün önce sabır imtihanından geçtiği mağarasını ziyaret ettiğimiz Hz. Eyyub'un bu kez kabrinin bulunduğu Eyyub Nebi Kasabasında kahvaltımızı yapıp Mardin'e devam edeceğiz. Urfa-Mardin Karayolu'nun 85. km.sinde bu kasabaya gitmek

için yeni yapı anıtsal taş bir kapıdan geçerek kuzeye sapıyoruz. Yol da yol hani. Asfaltın üstüne serilmiş mucurun sar-

sıntısı, yanı sıra gözü genzi dolduran tozu on altı km.lik yolu çekilmez kılıyor. Sabır nişanesi ulu peygamberin kabrinin bulunduğu kasabaya giderken belki bir sabır sınavından geçiyoruz. Ancak kazananımız galiba yok.

Kasabaya vasıl olur olmaz yine kışıyla Eyyub Peygamber, Eyyub Peygamber'in hanımı Rahime Hatun ve Elyesa Peygamber'in mezarlarını ziyaret edip ruhlarına Fatihalar gönderiyoruz.

Viranşehir Kaymakamı tarafından bu kasabaya ısrarla davetimizin sebebinin kahvaltısı esnasında Belediye Başkanı Mustafa Çiftçi'yle tanıştığımızda anlıyoruz. Belediyesinin pek çok eksikliğini İstanbul belediyelerine varana kadar pek çok belediyeden kopartan bu iş bitirici başkan, sıra kasabasının yoluna gelince çaresiz kalmış. Çareyi bir otobüs dolusu yazara bu derdini anlatmakta buluyor. Böylelikle biz de üzerimize düşeni yapmış oluyoruz. Her şeye rağmen böyle dini öneme haiz bir beldenin yolsuz bırakılışı... Akıl alacak gibi değil.

Urfalı dostların sıcaklığı, samimiyeti olmasa, Urfâ'daki bu son menzilimizin ulaşım rezaleti, son akşamında oldukça zengin programlı bir sıra gecesiyle nihayetlenen görkemli Urfa izlenimlerine, peygamber ziyaretlerine, hatta peynire, yoğurda, zeytine, karpuzla, domates ve salatallığa kaşık salladığımız ilginç kahvaltıya gölge düşürüyor. Böylelikle Eyyub Nebi yolculuğu Şanlıurfa'ya hazin bir veda oluyor.

Ve Mardin...

Öğleye yaklaşırken yeni Mardin'e ulaşıyoruz. Polis Evinde Mardinli mihmandarlarımızı bizi bekler buluyoruz. Bir çay içimi moladan sonra hemen otobüsümüzdeyerimizi alıp yeni Mardin'den eskisine kıvrıla kıvrıla huruç ediyoruz.

Bir arabayla çıkılabilecek en son zirveye ulaştığımızda kâh inişli çıkışlı, kâh merdivenli sokaklarda -sık sık da kabalıklarından geçerek- zamana karşı yarışımız başlıyor. Taş işçiliğinin en güzel örnekleri olan binaları resimleme isteğimiz rehberimizin uyarılarıyla kırılıyor. Biz de bu arzumuzu Mardin Müzesi ve PTT

binasında bol bol karşıyoruz.

Mardin Müzesi, sergilenen eser sayısı bakımından çok zengin sayılmaz. Fakat binanın kendi güzelliği yanında bir dantel gibi işlenmiş Artuklu mezar taşları dahi müzeyi değerli kılmağa yeter.

PTT binası yaygın TV kanallarının iddialı dizilerinden birine de mekân olduğundan insana tanış çıkıyor. Yine taş işçiliğinin görkemli bir örneği olan binanın yapılış efsanesi de oldukça ilginç. Ömerlili Şahtana ailesinden bir genç Mardinli bir dilbere gönlünü kaptırır. Gencin ardı arkası kesilmeyen evlilik teklifine genç kız bir şartla evet, demeyi kabul eder. Bu genç, sevdiği için Mardin'in en büyük evini inşa edecektir. Sonuçta da bir aşkın meyvesi olarak bu görkemli bina boy verir Mardin yamaçlarında.

Ulu Cami, Kasımiye Medresesi, Peygamberimize ait olduğu söylenen ayak izinin sergilendiği Sitti Radviyye (Hatuniyye Medresesi), Deyrüzafaran Manastırı... Soluk soluğa selâm verip, bir resim çekimi soluklandığımız tarihî güzellikler. Zira Kaburgacı Selim Amca'nın yemek ikramının zamanı gelip çatmış. Hem sonra sırada Dara (Oğuz) köyüne yolculuk var.

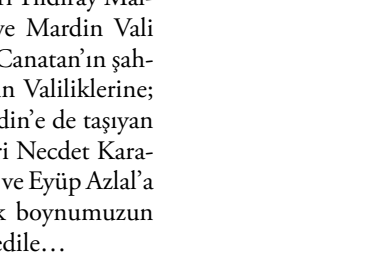
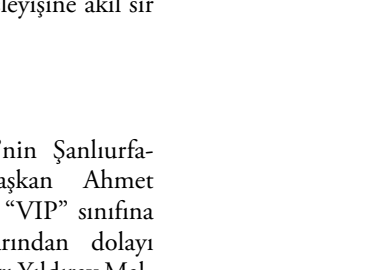
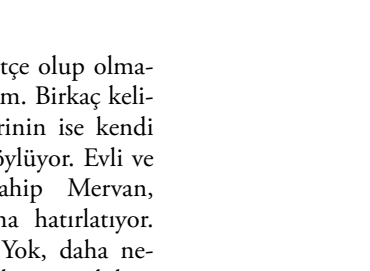
Büyük İskender'le Dara'nın savaşına da sahne olan Dara kenti, Eski Mezopotamya Bölgesinin en ünlü kenti iken bugün harabeleri üzerinde küçük bir köy bulunmakta. İran Hükümdarı ünlü Darayuvaşi tarafından kurulan kent çeşitli dönemlerde İranlılarla Romalılar arasında el değiştirdikten sonra VII. yy. sonlarına doğru Emevilerin daha sonra Abbasilerin XV. yy.da Türklerin eline geçmiş. Dara kalıntıları, kayalar içinde oyulmuş çevresi 8-10 kilometreyi bulan geniş bir alana yayılmış. Köyün kuzeyinde, güneye doğru inen kayalar oyularak, görkemli bir su bendi yapılmış. Köydeki en ilginç yapı ise üzerinde hâlen ikamet edilen bir evin altına gizlenmiş. Işıklandırılmasının yetersiz kaldığı, yanı sıra rutubetin kayganlaştırdığı merdivenleri inip yerin belki 15-20 metre altında zeminle buluştuğumuzda yığma taşlardan kalın ve belki beş altı adam boyundaki sütunlarının üzeri tonoz örtü-

lü, insanı kendine hayran bırakan bir yapıda buluyoruz kendimizi. Bu yapının bir zindan ya da bir depo olması ihtimali üzerinde duruluyor. Her ne için yapılmışsa yapılsın, yapıldığı döneme göre yapının yer altına gizlenmiş heybeti insanın soluğunu kesiyor. Gariptir, binanın verdiği ürpertiyle Şahmeran ve efsanesi yâdına düşüyor. Daha bir ürperiyorum.

Gözlerim henüz güneş ışığıyla buluşmuştu ki; köy semasını bir ağıt kaplıyor. Acı düşen yüzümüzü gören köydeki mihmandarlarımız karakol komutanı ile köy muhtarı bizi daha fazla merakta bırakmıyorlar. Meğerse bu ağıta benzeyen feryatlar köyün gülü Mervan'a aitmiş. Bütün coğrafyayı inleyen ezgilerin dilinin Kürtçe olup olmadığını muhtara soruyorum. Birkaç kelimesinin Kürtçe, diğerlerinin ise kendi yuvarlaması olduğunu söylüyor. Evli ve normal iki çocuğa sahip Mervan, Şahmeran'ı bir kez daha hatırlatıyor. Mervan ve Tahmasb... Yok, daha neler... İnsan aklı işte... İşleyişine akıl sız ermez ki...

Teşekkürler...

TYB Konya Şubesi'nin Şanlıurfa-Mardin gezisinin, Başkan Ahmet Köseoğlu'nun deyimiyle "VIP" sınıfına dâhil olmasına katkılarından dolayı Şanlıurfa Vali Yardımcıları Yıldırım Malğaç ile Salih Gelgeç'in ve Mardin Vali Yardımcısı Osman Nuri Canatan'ın şahsında Şanlıurfa ve Mardin Valiliklerine; mihmandarlıklarını Mardin'e de taşıyan TYB Urfa'nın yöneticileri Necdet Karasevda, Mehmet Kurtuluş ve Eyüp Azlal'a şükranlarımızı arz etmek boynumuzun borcudur. Lütfen kabul edile...

Şefika Funda
KÜÇÜKKONER

SU MEDENİYETİMİZDEN

KÖYCEĞİZ VE YAKA SARNIÇLARI

Köyceğiz ve Yaka bizim bahçeye en yakın iki tarihi semt. Şimdi Konya'nın iki mahallesi durumundalar. Bu iki semti barajdan itibaren dere boyu kıvrıla kıvrıla gelen yaka ırmağı ayırır. Asırlar boyu bölgeyi sulayan bu ırmak şimdi öksüz ve kederli. Çünkü suyu akıyor artık.

Yaka, asırlık anıt pelit(meşe) ağaçları ile dolu bir bölge. Semt bu ağaçların gölgesi altında serinler ve bu ulu ağaçlar kollarını şehre doğru uzatırcasına tepeden Konya'ya şefkatle bakar.

Yaka ırmağının üst kısmında kalan Köyceğiz de çok eski bir yerleşim bölgesi. Çeşitli sebeplerle yapılan kazılar da eski kabirlerin çıkması da bunu gösteriyor.

Hep gelip geçerken Köyceğiz camii önündeki üstü kapalı -çocukken çekine-rek geçtiğim- kulübe dikkatimi çekerd. Buranın tarihi bir sarnıç(1) olduğunu öğrenince merakım daha da arttı. Ve bu bölgede başka sarnıçlarda var mı diye

Köyceğiz
Camii
Sarnıcı

düşünmeye başladım. İşte bu araştırma bu düşüncenin sonucu ortaya çıktı. Semtin yaşlılarıyla konuştum. İbrahim Hakkı Konyalı'nın da ifade ettiği şekilde bu bölgede sarnıçların yoğun olduğunu öğrendim. Yaka ırmağı asırlar boyu yaka bölgesini sularken bu sarnıçlara da su ve hayat vermiş, insanlar ve hayvanlar suyun en dar olduğu mevsimlerde bu sarnıçlardan istifade etmişlerdir.

Şimdi Köyceğiz camii önündeki sarnıçtan başlayarak bölgede mevcut sarnıçları birer birer inceleyelim.

Köyceğiz Camii Önündeki Sarnıç

Herhalde bu sarnıç Konya'daki sarnıçların en teşkilatlı ve en kullanışlı sarnıçlarından birisidir. Çok eski bir geçmiş olduğunu düşündüğüm sarnıç yaka ırmağından beslenirken, doğu tarafındaki bir taş kapak altından taş merdivenlerle sarnıcın içine inilirdi. Sarnıcın yıkanması için alt kısımda bir savacağı vardır. Meyilli arazi buna imkân verir. Sarnıç, suyun en bol ve temiz olduğu mevsimde doldurulur ve suyu yıl boyu kullanılırdı.

Köyceğiz Camii önündeki taş merdivenin bulunduğu yer

Atalarımız su hayrına büyük önem vermiş bu bakımdan sarnıçlar su medeniyetimizin bir parçasıdır. Mahalli yöneticilerimiz Cumhuriyetin kuruluşundan beri pek çok tarihi eseri yol ve meydan açma bahanesiyle kazma, kürek yıktığı gibi burada da sarnıç içine inen kapağı ve taş merdivenleri ve savacağı kapatılmış ve neticede örnek bir sarnıçın yeni nesillere tanıtılması önlenmiştir.

Aynı Bölgede İkinci Sarnıç

Kör Sarnıç

Yukarıda bilgi verdiğimiz sarnıçın doğu tarafında Sivrialan sokağının hemen 20-30 metre ilerisinde yol üzerinde sağda bir sarnıç daha bulunduğunu söylediler. Semt halkı bu sarnıçı "Kör sarnıç" olarak biliyor. Fotoğrafta da görüleceği şekilde bu sarnıç bugün toprak altında kalmış; üzeri taş ve inşaat kalıntılarıyla doludur.

Bugün toprak altında kalan kör sarnıç.

Karaağalar Sarnıcı

Bu sarnıç da hemen Köyceğiz'in güney tarafında dere yolu üzerinde eski M.İ.T. ve şimdiki Özel İdeal İlköğretim okulunun hemen yanında bulunmaktadır. Bu sarnıç vaktiyle Konya'nın tanınmış ailelerinden Karaağaların bahçesi içerisinde bulunmaktadır. Bu sarnıçın suyu çok yukarılardan doldurulduğu için sarnıç daha çok zemin üzerine kurulmuş bu yüzden sarnıçın suyu hem yol üzerinden bir musluk vasıtasıyla hem de üst kısımdan bir çıkıkrık yardımıyla alınabilmektedir. Kitabe yerinde taş üzerinde bir "maşallah" ibaresi bulunmaktadır.

Karaağaların öğretmen Nuriye Hanımın bahçesi olan şimdi bu yerde bir-

kaç sanayicinin köşkü bulunmaktadır. Şehir evleri de Kalecik Mahallesinde Altınçeşme sokağında imiş. Nuriye Hanımın vefatından sonra buralar satılmış.

*Karaağalar Sarnıcı
Yukarıda çıkıkrığı, aşağıda musluğu ile.*

Sarnıçın az ilerisinde de Ebul Vefa Mescidi ve türbesi bulunmaktadır. Semt sakinlerinin anlattığına göre camiinin doğu tarafı şimdiki okul binası da dahil kabristanmış.

Yaka'da

Örmeli Sokak'daki Sarnıç

Köyceğiz camiinden Huzur evine doğru giderken ırmağın hemen altında evler arasında Örmeli sokak içerisinde

Yaka'da Örmeli Sokak'taki Sarnıç.

yer alan bu sarnıç da yakın zamana kadar çevre evler tarafından kullanılmış hatta üzerinin çıkırığı alınarak yerine bir tulumba kurulmuş, tulumba kalıntıları hala sarnıç üzerinde görülmektedir. (2)

Yaptığım araştırmada bu sarnıcın adını bilen çıkmadı. Yalnız sarnıç iki yıl kadar önce Meram Belediyesi tarafından

üstü örtülüp tamir edilmiş.

Kör sarnıç dışında fotoğraflarda da görüleceği üzere her üç sarnıcın da hayvanların su içmesine yarayan yalıkları hâlâ mevcut bulunmaktadır.

Bugünkü Huzur evi ve camiini geçince bölge dahililer mevki adıyla anılmaktadır. Selçuklu döneminden kalma bu bölgede meşhur Sahip Ata'nın sarayı ve bahçesi bulunuyormuş. Sahip Ata'nın Damla dağından getirdiği su yakın zamana kadar akarmış.(3)

Daha ileride Beyşehir yoluna doğru Divler sarnıcı vardır. Bazı araştırmacı yazarlarımız bu sarnıç ve vakıflarıyla ilgili bilgi verdiklerinden üzerinde durmuyorum.

Köyceğiz ve Yaka sarnıçlarıyla ilgili bu araştırmamız bir başlangıçtır. İleride sarnıçların tarihi durumu ve vakıflarının bulunup bulunmadığı hususları da araştırılmalıdır.

Yaptığım bu araştırma bana, su kültürümüzün ne kadar geniş ve ecdadımızın ne kadar hayırlı işler yaptığını bir kez daha göstermiş oldu.

1. Şemsetin Sami Kâmüs-i Türk-i'sinde sarnıç kelimesinin aslının "sahrınc" olduğunu, sarnıç kelimesinin bu kelimenin galatı bulunduğunu, sarnıcın da yazın sarf olunmak üzere yağmur sularının birikmesine mahsus yer altı hazinesi olduğunu belirtir. Demekki sarnıçlar sadece akarsulardan değil, yağmur ve kar sularından da doldurabiliyor.

2. Canlı kaynak 1950 doğumlu İsmail Oğuz. 28.06.2008 tarihli görüşme.

3. İbrahim Hakkı Konyalı. Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi, s.1095-1096.

